

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Datum: 2023-03-30
Dnr: Ju2023/00511

Rädda Barnens yttrande över departementsserien *Vissa skärpta villkor för anhöriginvandring och begränsade möjligheter till uppehållstillstånd av humanitära skäl*

Rädda Barnen har beretts tillfälle att yttra sig över departementsserien *Vissa skärpta villkor för anhöriginvandring och begränsade möjligheter till uppehållstillstånd av humanitära skäl* och vill framföra sina synpunkter nedan.

Inledningsvis vill Rädda Barnen påpeka att remisstiden för detta förslag är ovanligt kort, endast en månad. Den korta remisstiden kan resultera i att färre remissinstanser har möjlighet att svara, vilket är beklagligt. Vidare ställer sig Rädda Barnen frågande till att många civilsamhällsorganisationer som vanligtvis brukar ingå i remisslistan för migrationsrelaterade remisser inte är tillfrågade. De ändringar som föreslås i utkastet innebär allvarliga konsekvenser för människor på flykt och Rädda Barnen vill betona vikten av att samtliga relevanta remissinstanser bereds möjlighet att kommentera förslagen.

Rädda Barnen är överlag kritiska till de förslag som framförs då de innebär sämre förutsättningar för att säkerställa barns rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Det är utifrån barnkonventionen och vår långa och breda erfarenhet av att möta barn, unga och familjer på flykt som vi ger följande synpunkter på utredningens förslag.

Flera människor än någonsin befinner sig på flykt i världen. Enligt UNHCR handlar det om över 100 miljoner människor, varav ca 40 % är barn.¹ Samtidigt söker ett rekordligt antal människor skydd i Sverige. Trots detta väljer regeringen att återigen strama åt Sveriges redan restriktiva utlänningslag som senast ändrades den 20 juli 2021. Under de senaste åren har det skett många snabba omsvängningar och förändringar inom svensk migrationspolitik. Sedan det exceptionellt stora asylmottagandet 2015 har omfattande åtstramningar genomförts inom migrationsrättens område och Rädda Barnen har vid flertalet tillfällen framfört kritik mot många av de restriktiva lagändringarna.

Både i Sverige och i Europa har vi sett ett allt större fokus på repressiva åtgärder, krav och begränsningar för människor på flykt. Rädda Barnen är oroade över denna utveckling som på olika sätt leder till kränkningar av barns rättigheter enligt barnkonventionen och andra konventioner om mänskliga rättigheter.² FN:s barnkonvention är svensk lag sedan den 1 januari 2020. Syftet med att göra barnkonventionen till lag var att stärka och synliggöra barns

¹ [UNHCR - Global Trends; UNHCR - Refugee Statistics](#)

² [Ny rapport: starka vittnesmål från barn som flyr via Balkan | Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](#)

rättigheter. Tanken var också att barnkonventionen skulle påverka utvecklingen av såväl befintlig som ny lagstiftning.

Den 6 februari 2023 publicerade FN:s barnrättskommitté sina nya rekommendationer till Sverige utifrån kommitténs granskning av Sveriges tillämpning av barnkonventionen. Barnrättskommittén uttrycker stark oro över de ändringar som infördes i den nya utlänningslagen 2021, bland annat vad gäller begränsningar av rätten till familjeåterförening och möjligheten att bevilja permanenta uppehållstillstånd. De uttrycker även en djup oro över förslagen i Tidöavtalet som ytterligare syftar till att begränsa rättigheter för asylsökande barn, flyktingbarn och barn i migration.

Trots Sveriges ambition att stärka barns rättigheter och omfattande kritik mot tidigare åtstramningar i utlänningslagen presenterar regeringen nu ändringar som ytterligare undergräver och inskränker barns rättigheter. Förslagen som presenteras i det aktuella utkastet till lagrådsremiss går tvärt emot FN:s rekommendationer och flertalet expertutlåtanden.

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

- Rädda Barnen avstyrker regeringens förslag om ändrat krav för att vara anknytningsperson med tidsbegränsat uppehållstillstånd. Rädda Barnen anser att begreppet "uppehållstillstånd under en längre tid" är mer lämpligt för att rätten till familjeåterförening ska respekteras på bästa sätt då begreppet "varaktigt uppehållstillstånd" har en otydligare innebörd.
- Rädda Barnen anser att alla former av familjer där makarna är över 18 år bör omfattas av rätten till familjeåterförening. Rädda Barnen avstyrker därför regeringens förslag att höja åldersgränsen för när uppehållstillstånd på grund av anknytning är tillåten.
- Rätten till familjeåterförening är en grundläggande och livsviktig rättighet. Att få leva med sin familj är en avgörande faktor för att människor ska må bra, känna sig trygga och kunna etablera sig i ett nytt land efter en ofta påfrestande flykt. Rädda Barnen anser att tremånadersfristen i dess nuvarande utformning spelar en betydande roll för att barn till alternativt skyddsbehövande och kvotflyktingar ska få sin rätt till familjeåterförening respekterad. Vi avstyrker därför regeringens förslag att begränsa möjligheterna till undantag från försörjningskravet vid anhöriginvandring för vissa skyddsbehövande.
- Rädda Barnen beklagar djupt att regeringen återigen vill strama åt den humanitära grunden. En sådan åtstramning skulle i stor utsträckning drabba barn, i synnerhet svårt sjuka barn och barn med stark anknytning till Sverige. Att barnkonventionen är svensk lag kräver att Sverige i större utsträckning måste säkerställa att principen om barnets bästa tydliggörs och respekteras, i såväl lagstiftning som praxis. Vi anser att en snävare skrivning skulle innebära en väsentlig försämring av barns rättigheter, vilket skulle strida mot andan och syftet med barnkonventionen och motsäga Sveriges ambition om att stärka barns rättigheter. Rädda Barnen avstyrker därför regeringens förslag om att strama åt den humanitära grunden.
- Rädda Barnen anser att den barnkonsekvensanalys som görs i betänkandet är undermålig, med tanke på den betydande negativa inverkan förslagen riskerar att ha på barn. Att många av de åtstramningar som genomförts i utlänningslagen de senaste åren har haft negativa konsekvenser för barn är något som vi erfarit särskilt sedan den

tillfälliga lagen trädde i kraft 2016. Eftersom det inte gjordes någon officiell utvärdering av den tillfälliga lagens konsekvenser, är det av särskilt stor vikt att förslagen som läggs fram i detta betänkande analyseras grundligt ur ett barnrättsperspektiv. Rädda Barnen hade önskat att regeringen i större utsträckning redovisar hur förslagen överensstämmer med barnrättskommitténs rekommendationer och allmänna kommentarer samt barnkonventionen i sin helhet

Rädda Barnens synpunkter i detalj

4.1 Ändrat krav för att vara anknytningsperson med tidsbegränsat uppehållstillstånd

Regeringen föreslår att ”för att en person som har tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 1 eller 6 § eller enligt 12 kap. 18 § UtIL ska kunna vara anknytningsperson ska det krävas välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd, i stället för välgrundade utsikter att beviljas uppehållstillstånd under en längre tid”.

Inledningsvis vill Rädda Barnen påminna om att rätten till familjeåterförening är en grundläggande rättighet som regleras i såväl barnkonventionen (artikel 9 och 10), Europakonventionen (artikel 8) som EU:s grundläggande stadga om de mänskliga rättigheterna (artikel 7). Av barnkonventionens artikel 10.1 framgår att ”ansökningar från ett barn eller dess föräldrar om att resa in i eller lämna en konventionsstat i familjeåterföreningssyfte behandlas på ett positivt, humant och skyndsamt sätt av konventionsstaterna”. Även om artikel 10.1 inte innebär en uttrycklig rätt till familjeåterförening i ett annat land än sitt eget ställer artikeln, genom sin hänvisning till artikel 9.1 och sedd i ljuset av artikel 4, krav på att en stat vidtar alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa åtgärder och andra åtgärder för att säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja.³

Som påpekades av flera remissinstanser inför införandet av den nya utlänningslagen den 20 juli 2021 kan begreppet ”varaktigt uppehållstillstånd” kritiseras på grund av dess otydliga innebörd. Denna otydlighet leder till tillämpningssvårigheter och riskerar att hindra och begränsa rätten till familjeåterförening mer än avsiktligt.⁴ Svårigheten ligger bland annat i att kravet på ”välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd” kan tillämpas olika beroende på vilken grund uppehållstillståndet beviljas. På grund av kritiken som framfördes valde regeringen i den förra

lagstiftningsprocessen att i stället använda begreppet ”välgrundade utsikter att beviljas uppehållstillstånd under en längre tid”. Detta för att klargöra att det inte är kravet på att beviljas permanent uppehållstillstånd som kommer att bedömas utan bara att man väntas ha rätt till uppehållstillstånd under en ”längre tid”. Rädda Barnen delar bedömningen att begreppet ”längre tid” i detta sammanhang är mer lämpligt för att rätten till familjeåterförening ska respekteras på bästa sätt. Vi avstyrker därmed regeringen förslag.

³ Barnkonventionen och svensk rätt, SOU 2020:63, [Barnkonventionen och svensk rätt Volym 1 SOU2020 63 \(regeringen.se\)](#) s. 472-473.

⁴ [Ändrade regler i utlänningslagen \(regeringen.se\)](#)

I det fall att regeringen ändå väljer att genomföra förslaget vill vi påminna om att det inte ska krävas att de särskilda kraven för att beviljas permanent uppehållstillstånd ska vara uppfyllda för att välgrundade utsikter för varaktigt uppehållstillstånd ska anses föreligga. Detta konstateras bland annat i Migrationsöversdomstolens dom MIG 2018:19 och är något som bör förtydligas i lagstiftningsarbetet.

4.2 Höjd åldersgräns för att vägra uppehållstillstånd på grund av anknytning

Regeringen föreslår att uppehållstillstånd på grund av anknytning ska få vägras om någon av makarna eller samborna är under 21 år. Förslaget innebär att vissa familjekonstellationer som regel inte ska ha rätt till familjeåterförening. Rädda Barnen beklagar att dessa personer undantas möjligheten att återförenas med sina familjemedlemmar då alla former av familjer där makarna är över 18 år bör omfattas av den rätten. Rädda Barnen avstyrker därför regeringens förslag. Vi vill dock framhålla att Rädda Barnen naturligtvis tar starkt avstånd från alla former av barnäktenskap och arbetar aktivt mot att stoppa barnäktenskap världen över då det är en grov kränkning av flickors rättigheter.⁵

4.3 Begränsade möjligheter till undantag från försörjningskravet vid anhöriginvandring för vissa skyddsbehövande

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att "om anknytningspersonen har beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande eller förklarats vara alternativt skyddsbehövande ska undantag från försörjningskravet när ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning har gjorts inom tre månader efter att anknytningspersonen har beviljats uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande eller förklarats vara alternativt skyddsbehövande endast gälla om sökanden befinner sig i Sverige och beslutet om hans eller hennes asylansökan fattas i samband med beslutet om anknytningspersonens asylansökan. Bestämmelsen om att tremånadersfristen för kvotflyktingar ska räknas från inresan ska tas bort".

Som vi redan konstaterat är rätten till familjeåterförening en grundläggande och livsviktig rättighet. Att få leva med sin familj är en avgörande faktor för att människor ska må bra, känna sig trygga och kunna etablera sig i ett nytt land efter en ofta påfrestande flykt. Eventuella begränsningar av den rättigheten måste ske med stor försiktighet och vara proportionerliga och försvarbara i förhållande till syftet de vill uppnå. Rädda Barnen anser att tremånadersfristen i dess nuvarande utformning spelar en betydande roll för att barn till alternativt skyddsbehövande och kvotflyktingar ska få sin rätt till familjeåterförening respekterad. Vi avstyrker därför regeringens förslag.

Rädda Barnen har redan i tidigare yttranden rörande ändringar utlänningslagen varit kritiska till åtskillnader som föreslagits mellan flyktingar och alternativt skyddsbehövande, både vad gäller längden på uppehållstillståndet men även vad gäller deras rättigheter.⁶ Det finns ingen

⁵ [Vi stoppar barnäktenskap - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](https://www.raddabarnen.se/stoppar-barnakteskap)

⁶ <https://press.raddabarnen.se/documents/please-docusign-raedda-barnens-yttrande-oever-dot-pdf-101934>

anledning att anta att längden på skyddsbehoven mellan flyktingar och alternativt skyddsbehövande varierar i någon större utsträckning och det saknas motivering till varför deras rättigheter skulle avvika från varandra.⁷ Enligt EU:s nuvarande skyddsgrundsdirektiv (2011/95/EU) bör flyktingar och subsidiärt (alternativt) skyddsbehövande ges samma rättigheter.⁸ Vidare har EU-kommissionen uttalat att personer som beviljats subsidiärt skydd har samma behov av internationellt skydd som flyktingar, och uppmanar därför medlemsstaterna att anta bestämmelser som beviljar flyktingar och personer som beviljats tillfälligt eller subsidiärt skydd liknande rättigheter.⁹

Även EU-domstolen har vid upprepade tillfällen fastslagit att familjeåterföreningsdirektivets övergripande syfte är att främja familjeåterförening. De inskränkningar i rätten till familjeåterförening som enligt direktivet får göras ska tillämpas med försiktighet.¹⁰ Precis som regeringen lyfter i det aktuella förslaget har även Migrationsöverdomstolen uttalat i MIG 2018:20 att särskild vikt måste fästas vid principen om barnets bästa som ska ges företräde vid prövningen av om en inskränkning av rätten till respekt för familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen är proportionerlig.

Att begränsa möjligheterna till undantag från försörjningskravet för alternativt skyddsbehövande kommer leda till att fler barn tvingas leva separerade från sina föräldrar under en längre tid alternativt aldrig återförenas med sina föräldrar och syskon, vilket inte är förenligt med barnkonventionen. Varje ansökan om familjeåterförening ska prövas enskilt och beslut ska tas utifrån principen för barnets bästa i det enskilda fallet. Enligt FN:s barnrättskommitté bör länderna underlätta familjeåterföreningsförfaranden så att de fullföljs skyndsamt och i enlighet med barnets bästa. Barn och vuxna uppfattar inte tidens gång på samma sätt, vilket även lyfts fram i utkastet till lagrådsremiss. Försenade eller utdragna beslutsprocesser får enligt kommittén särskilt ogynnsamma följder för barn som utvecklas. Därför bör förfaranden och processer som rör eller påverkar barn prioriteras och fullföljas på kortast möjliga tid.¹¹ Europadomstolens praxis ger även stöd för att familjeåterförening under alla omständigheter inte får anstå längre än fem år.¹² I ärenden med yngre barn har Europadomstolen funnit att två år var för lång tid att hålla familjen splittrad.¹³

I rekommendationerna från FN:s barnrättskommitté som presenterades den 6 februari 2023 kräver kommittén att Sverige ska underlätta familjeåterförening bland annat genom att avskaffa försörjningskraven och även tidsgränsen på tre månader, inom vilken ansökan måste ske för att

⁷ <https://www.unhcr.org/4c5037f99.pdf>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=sv> (39)

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sv/TXT/?uri=CELEX:52014DC0210> Punkt 6.2.

¹⁰ EU domstolens avgöranden den 4 mars 2010 i mål C-578/08 (Chakroun), den 21 april 2016 i mål C-558/14 (Khachab) och den 12 april 2018 i mål C-550/16 (A och S).

¹¹ Gemensam allmän kommentar nr 4 (2017) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter och nr 22 (2017) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer, p.34 och 35; Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa p.93.

¹² Europadomstolens dom Mengesha Kimfe mot Schweiz, ans. Nr 24404/05

¹³ Europadomstolens dom Nunez mot Norge, ans. Nr 55597/09

undgå försörjningskrav.¹⁴ Det aktuella förslaget innebär i stället ytterligare begränsningar och går därmed stick i stäv med FN:s rekommendationer. Rädda Barnen är positiva till att regeringen i utkastet lyfter vikten av barnets bästa och vi förutsätter att man därmed även lägger tyngd vid barnkonventionen, barnrättskommitténs allmänna rekommendationer samt barnrättskommittés senaste rekommendationer till Sverige.

Vi vill också framhålla att även med en tidsfrist på tre månader för att undgå försörjningskraven hindras många familjer från att återförenas. För många sökanden är det en svårighet att praktiskt ta sig till en ambassad för att kunna ansöka. Dessutom är ansökningsprocessen komplicerad och information om vilka regler som gäller är otydlig vilket gör att många inte hinner ansöka även om det finns en tremånadersfrist. Utöver de praktiska svårigheterna för familjer till exempel vad gäller dokumentation, resa och tillgängliga intervjutider är handläggningstiden hos Migrationsverket upp till två år. Att det dessutom återigen, enligt förslaget, skulle krävas att anknytningspersonen har välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd för att ha rätt till familjeåterförening riskerar att innebära ytterligare ett hinder.

Rädda Barnen är också starkt kritiska till förslaget att ”bestämmelsen om att tremånadersfristen för kvotflyktingar ska räknas från inresan ska tas bort”. Kvotflyktingar hör till de mest utsatta flyktingarna i världen och UNHCR:s vidarebosättningsystem är en av få lagliga vägar för att få skydd undan krig, konflikter och förföljelse. Kvotflyktingar anses ha ett långsiktigt skyddsbehov och blir idag beviljade permanent uppehållstillstånd innan inresan till Sverige. En av utmaningarna med att ändra tidpunkten från vilken tremånadersfristen ska gälla är att inresan till Sverige inte alltid sker omedelbart. Information om vilka regler och rättigheter som gäller kan också vara bristfällig och de praktiska utmaningar som nämndes ovan gäller även för denna målgrupp. Det innebär att tremånadersfristen redan kan ha löpt ut när kvotflyktingen väl kommer till Sverige eller att familjemedlemmar kan sakna rimliga förutsättningar att ansöka inom tremånadersfristen. I en vägledande dom från Migrationsöverdomstolen 2021 fastställdes att en kvotflykting skulle undantas från det försörjningskrav som gällde enligt den tillfälliga lagen, eftersom flyktingen inte hade haft möjlighet att ankomma till Sverige innan tidsfristen på tre månader hade löpt ut.¹⁵

Det aktuella förslaget innebär en nackdel i familjeåterföreningsförfarandet för en grupp flyktingar som både Sverige och UNHCR är överens om hör till de allra mest utsatta grupperna och har ett långsiktigt skyddsbehov. Vi avstyrker därför regeringens förslag.

Försörjningskravet innebär ett krav på att anknytningspersonen ska kunna försörja både sig själv, den anhörige samt ha en bostad av tillräcklig storlek och standard för sig själv och den anhörige. Som vi konstaterat ovan finns det flera faktorer som gör det svårt att hinna ansöka om återförening även med en tremånadersfrist. Att avskaffa fristen helt för alternativt skyddsbehövande skulle försvåra situationen ytterligare. De strikta försörjningskraven är ett stort hinder eftersom både kraven på inkomstnivå och bostadsstandard är högt ställda. Rädda Barnen har genom sin verksamhet träffat flertalet personer som beviljats skyddsstatus i Sverige

¹⁴https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FSWE%2FCO%2F6-7&Lang=en

¹⁵ [Referat Lagrummet \(domstol.se\)](#)

och som vittnar om svårigheterna att nå upp till försörjningskraven vilket har lett till att de inte kunnat återförenas med sina barn på många år.¹⁶ Dessutom finns det en risk att en förälder tvingas välja vilka av barnen som ska få möjlighet att återförenas med dem om föräldern inte når upp till kraven för att återförenas med samtliga av sina barn. Att anknytningspersoner på grund av försörjningskrav kan tvingas välja mellan sina barn om de inte kan få hit hela sin kärnfamilj strider mot bl.a. artikel 9 och 10 i Barnkonventionen.¹⁷ Detta är inte acceptabelt. Att regeringen föreslår en möjlighet att helt eller delvis medge undantag från försörjningskravet om det finns särskilda skäl med stöd av den s.k. ventilen i 5 kap. 3 f § UtIL är dock välkommet.

Rädda Barnen delar regeringens bedömning av att arbete, språkkunskaper och bostad för den egna familjen är avgörande faktorer för en god integration. Dock anser vi att rätten att leva med sin familj som regel väger tyngre. Dessutom ser vi att det är svårt att lära sig språket, söka arbete och leta bostad om man dagligen oroar sig för sina barn som kanske lever kvar i ett konfliktområde eller ett flyktingläger. Att neka familjeåterförening kan därmed få motsatt effekt och försvåra integrationen

Vi delar inte regeringens bild av att drivkrafterna för anknytningspersonen att komma i arbete och bli självförsörjande, liksom att ordna en bostad för familjen, är låga. Vår bild utifrån vår omfattande verksamhet och långa erfarenhet av att jobba med målgruppen är snarare tvärtom. Många vi möter kämpar i en svår uppförsbacke både med att hitta jobb och bostad. Det finns svåra utmaningar för många nyanlända att ta sig in på såväl arbets- som bostadsmarknaden och de försörjningskrav som ställs är många gånger orimliga. Många nyanlända lider dessutom av olika typer av trauma eller stressyndrom vilket gör det ännu svårare att hitta varaktig försörjning. Forskning visar dessutom kopplingar mellan familjeseparation och högre nivåer av ångest, depression och posttraumatiskt stressyndrom. Att nekas rätten att återförenas med sin familj riskerar därmed att förvärra och förlänga psykisk ohälsa, vilket i sig kan påverka möjligheten att försörja sig.¹⁸ Rädda Barnen anser inte att dessa faktorer ska utgöra ett hinder mot att kunna återförenas med sin familj.

För att barn ska kunna tillgodogöra sig sina rättigheter krävs att barnet känner en trygghet och stabilitet i tillvaron och lever med de personer som hen känner sig tryggast med. Sverige behöver en långsiktig och human migrationspolitik som respekterar centrala konventioner om mänskliga rättigheter, däribland Europakonventionen och barnkonventionen. En central del i detta är att Sverige respekterar barns rätt att leva med sina föräldrar.

5 Begränsade möjligheter att bevilja uppehållstillstånd av humanitära skäl

¹⁶ Se t.ex. <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/podcast/radda-barnen-dokumentar---splittrade-barnfamiljer/>; Sociala Missionen, Försörjningskravet – Berättelser om splittrade familjer: <http://socialamissionen.se/wp-content/uploads/2020/06/F%C3%B6rs%C3%B6rjningskravet-Ber%C3%A4ttelser-om-splittrade-familjer.pdf>

¹⁷ FN:s kommitté för skydd av migrantarbetares och deras familjers rättigheter och FN:s kommitté för barnets rättigheter 2017, punkt C 15 respektive C 18, FN:s kommitté för barnets rättigheter 2013 punkt 93.

¹⁸ [UNDERSTANDING THE MENTAL HEALTH CONSEQUENCES OF FAMILY SEPARATION FOR REFUGEES: IMPLICATIONS FOR POLICY AND PRACTICE \(nih.gov\)](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5444444/)

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att "möjligheten att bevilja vuxna och barn uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter ska tas bort. Barn ska få beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter även om de omständigheter som kommer fram inte har samma allvar och tyngd som krävs för att tillstånd ska beviljas vuxna personer."

Rädda Barnen beklagar djupt att regeringen återigen vill strama åt denna grund som i stor utsträckning drabbar barn, i synnerhet svårt sjuka barn och barn med stark anknytning till Sverige. Den stora majoriteten som får uppehållstillstånd på grund av ömmande omständigheter är fortsättningsvis barn.

Utformningen av den så kallade humanitära grunden har ändrats ett flertal gånger under de senaste åren. Formuleringen som regeringen nu föreslår är den samma som gällde innan utlänningslagen ändrades 2014. Den ger fortsättningsvis ytterst begränsade möjligheter till uppehållstillstånd enbart om det föreligger väldigt svåra omständigheter i ett enskilt fall. I prop 2013/14:216, som föregick ändringen till särskilt ömmande omständigheter för barn 2014, uttrycker lagstiftaren tydligt behovet av denna ändring och det vore återigen olyckligt att återgå till en skrivning som påvisade uppenbara brister. I propositionen lyfts att "Bestämmelserna om synnerligen ömmande omständigheter och uppehållstillstånd vid verkställighetshinder behöver ändå justeras för att förtydliga och säkerställa att barnets bästa beaktas. Behovet av en justering beror på att det har förekommit fall där barn med särskilt ömmande omständigheter i svåra situationer har fallit utanför bestämmelsernas tillämpningsområde. En justering av de nuvarande bestämmelserna behövs således för att ytterligare lyfta fram barnrättsperspektivet och betona att en annan bedömning ska göras när det gäller barn".

Som bekant gäller barnkonventionen sedan den 1 januari 2020 som lag i Sverige. Som regeringen framhöll i prop. 2017/18:186 bör den därmed ges större betydelse i lagstiftningsprocessen och även påverka utformningen av ny lagstiftning mer direkt än hittills. Att försvåra möjligheten till uppehållstillstånd för svårt sjuka barn och barn med stark anknytning till Sverige samtidigt som barnkonventionen har blivit svensk lag blir därför motsägelsefullt. Om man eftersträvar ett hållbart och rättssäkert system bör det finnas godtagbara ventiler som inte tvingar myndigheter att fatta inhumana och orimliga beslut som ofta är svåra att verkställa och som dessutom skadar människors tilltro till rättssystemet.

Att barnkonventionen är svensk lag kräver också att Sverige i större utsträckning måste säkerställa att principen om barnets bästa tydliggörs och respekteras, i såväl lagstiftning som praxis. Vi anser att en snävare skrivning skulle innebära en väsentlig försämring av barns rättigheter som skulle strida mot andan och syftet med barnkonventionen och motsäga Sveriges ambition om att stärka barns rättigheter. Rädda Barnen avstyrker därför regeringens förslag om att strama åt den humanitära grunden.

7 Konsekvensanalys

Rädda Barnen anser att den barnkonsekvensanalys som görs i betänkandet är undermålig, med tanke på den betydande negativa inverkan förslagen riskerar att ha på barn. Att många av de åtstramningar som genomförts i utlänningslagen de senaste åren har haft negativa

konsekvenser för barn är något som vi erfarit särskilt sedan den tillfälliga lagen trädde i kraft 2016. Eftersom det inte gjordes någon officiell utvärdering av den tillfälliga lagens konsekvenser, är det av särskilt stor vikt att förslagen som läggs fram i detta betänkande analyseras grundligt ur ett barnrättsperspektiv.

Precis som framförs i utkastet till lagrådsremiss ska, enligt barnkonventionen, ”konsekvenserna för barn redovisas i alla åtgärder som påverkar barn”. För att kunna analysera konsekvenserna av föreslagna lagändringar krävs en robust prövning av barnets bästa enligt artikel 3 som i sin tur ska väga tungt i förhållande till andra intressen.

Rädda Barnen hade önskat att regeringen i större utsträckning redovisar hur förslagen överensstämmer med barnrättskommitténs rekommendationer och allmänna kommentarer samt barnkonventionen i sin helhet. I propositionen till inkorporeringslagen¹⁹ framhåller regeringen att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen. Regeringen konstaterar visserligen att flera förslag kan få negativa konsekvenser för barn men att åtgärderna ändå är nödvändiga för att minska antalet asylsökande som söker sig till Sverige och skapa bättre förutsättningar för ett bra mottagande och en fungerande integration. Rädda Barnen delar inte bilden av att åtgärderna är nödvändiga eller att de stärker integrationen. I stället för huvudsyftet att minska antalet asylsökande hade Rädda Barnen hellre sett en primär målsättning om att säkerställa mänskliga rättigheter för barn på flykt, stärka mottagningskapaciteten och etableringsinsatserna för att bättre kunna tillgodose rättigheter för nyanlända barn i Sverige.

Rädda Barnen har genom sin verksamhet de senaste åren erfarit flera negativa konsekvenser för barns hälsa och välmående samt möjligheter att tillgodogöra sig sina rättigheter på grund av den nya strama utlänningslagen. Rapporter från andra civilsamhällesaktörer visar också att den så kallade tillfälliga lagen på flera sätt hade negativa konsekvenser för de barn som berörs.²⁰ Studier visar att suicidrisken är extra hög bland ensamkommande barn.²¹ Med tanke på den stora negativa inverkan som åtstramningarna i lagstiftningen har haft på barn skulle den barnkonsekvensanalys som görs i det aktuella förslaget behöva utvecklas. Att olika intressen måste vägas mot varandra är självklart men Rädda Barnen vill än en gång framhålla att Sverige enligt lag är skyldigt att sätta barnets bästa i främsta rummet i alla beslut som rör barn. Argument som rör allmän migrationskontroll bör inte ges företräde framför hänsyn till barnets bästa, något som även FN:s barnrättskommitté klargör i sina kommentarer.²²

Vi vill också framhålla att familjeåterförening är det idag mest använda lagliga sättet att ta sig till Europa för personer från hårt drabbade konfliktområden. 1 av 50 människor av de som flytt längs denna rutt har dött eller försvunnit sedan 2019. 20 % av de som flyr över Medelhavet är

¹⁹ Prop. 2017/18:186 s. 74

²⁰ <https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/konsekvenser-av-den-nya-lagen-181206.pdf>

²¹ <https://nyheter.ki.se/kraftigt-hojd-suicidrisk-bland-ensamkommande-flyktningbarn>

²² [allman-kommentar-nr-6.pdf \(barnombudsmannen.se\)](#)

[Refworld | Joint general comment No. 3 \(2017\) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 22 \(2017\) of the Committee on the Rights of the Child on the general principles regarding the human rights of children in the context of international migration](#)

barn. Samtidigt rapporterar barn på flykt om att de utsatts för systematiskt våld utmed gränserna i Balkanländerna.²³ Rädda Barnen befarar att en konsekvens av förslaget om att begränsa möjligheten att undantas försörjningskravet är att fler föräldrar och barn tvingas resa längs med farliga flyktvägar för att återförenas med familjemedlemmar i Sverige. Detta är även något som bekräftas av barn vi möter:

"Min pappa var först i Italien och sen kom han till Sverige. Vi hörde att det skulle ta lång tid innan vi kunde komma, runt 2 - 3 år. Vi tänkte, vi får ta samma resa men åka via Turkiet. Det var svårt att ta den chansen, att bestämma sig för att vi skulle försöka. Väldigt svårt faktiskt."

Omar, 17 år, från Syrien i Rädda Barnens rapport Safe for Some

I utkastet bedöms att de nya förslagen kommer att minska statens utgifter inom migrationsområdet. Detta på grund av att antalet asylsökande kommer att minska och kostnaderna för mottagandet likaså. Även anhöriginvandringen bedöms minska på sikt. Trots ett redan lågt antal asylsökande i Sverige utgår regeringen från att antalet asylsökande kommer att minska jämfört med dagens lagstiftning. Samtidigt vet vi att antalet asylsökande som söker sig till Sverige i hög grad beror på externa faktorer utom Sveriges kontroll. Trots detta anser regeringen det motiverat att ytterligare strama åt lagstiftningen och försämra situationen för barn på flykt. Vad regeringen dock bortser från i den ekonomiska analysen är de samhällsekonomiska kostnaderna som förslagen riskerar att leda till i form av oro, stress och psykisk ohälsa. Detta hämmar i sin tur integrationen vilket såklart får långsiktigt ekonomiska konsekvenser utöver de rent humanitära.

Sammantaget ser Rädda Barnen stora risker med att syftet med, innehållet i och tillämpningen av lagförslagen, leder till beslut som inte är i överensstämmelse med hur barnkonventionen som lag bör tolkas och tillämpas i sin helhet. En ansvarsfull migrationspolitik måste ta ansvar för att de barn som befinner sig i Sverige får förutsättningarna till ett bra liv. Att försvåra barns möjligheter att återförenas med sina föräldrar, samt begränsa möjligheten för barn som etablerat sig i Sverige eller som är svårt sjuka att få uppehållstillstånd är fel väg att gå och riskerar leda till beslut som strider mot barnkonventionen.

Stockholm den 30 mars 2023

Jon Björk
T.f. generalsekreterare, Rädda Barnen

²³ [Safe for Some: Europe's selective welcome to children on the move | Save the Children's Resource Centre](#)